

Reinhilde Declair brengt generatiearmen op de planken

Theater met een **missie**

Cultuur Reinhilde Declair kreeg 7 jaar geleden de vraag van het APGA (Antwerps Platform voor Generatie Armen) of ze een toneelstuk wilde maken met mensen die in armoede leven. Tutti Fratelli was geboren. “Het bleek een briljant idee.”

Tekst Marjorie Blomme | Foto's Jan Locus

R Reinhilde Declair: “APGA belde me om een stuk te maken met mensen in armoede. De apotheose zou een optreden in de Bourlaschouwburg zijn. Ik vond dat eerst niet zo'n goed idee. Ik zag er het nut niet van in. Iedereen doet toch zijn ding? Een acteur speelt en een slager zorgt ervoor dat er vlees in zijn toonbank ligt. Waarom zou je dingen door elkaar haspelen die niets met elkaar te maken hebben?”

“Ik vond het raar dat men aan mensen had gevraagd of ze mee in een toneel wilden spelen. Als ze daar

zelf om hadden gevraagd, had ik meteen ingestemd. Maar APGA vertelde me dat het ging om een project van sociale en culturele participatie. Als je in armoede leeft, is het moeilijk om je weg te vinden naar het theater of het museum. Niet alleen omdat het te duur is, maar vooral ook omdat het psychisch moeilijk is om die stap te zetten.”

PERSOONLIJK THEATER

“Wij vertrekken bij Tutti Fratelli vanuit de mensen zelf. Zij spelen de hoofdrol. Hun verhalen zijn voor mij belangrijk. In de groep zitten voornamelijk mensen die al generaties lang in armoede leven. Vaak was drank de boosdoener. Daaruit waren allerlei problemen gegroeid, die voortdurend voor tegenslagen zorgden. Sommigen zaten zelfs bijna helemaal aan de grond. Vanuit die persoonlijke verhalen zijn we begonnen. En die heb ik dan wat theaterler gemaakt (*lacht*).”

“Daklozen hebben niet meegewerkt. Ik heb geprobeerd hen erbij te betrekken, maar het was praktisch niet haalbaar. Wij kunnen de mensen ook niet uit de armoede halen. Ja, wel uit hun geestelijke armoede. Soms gebeurt het dat er iemand weer helder wordt,

Reinhilde Declair: “Als je in armoede leeft, is het moeilijk om je weg te vinden naar het theater of het museum. Het is niet alleen te duur, die stap zetten is psychisch moeilijk.”

REINHILDE DECLAIR

Reinhilde Declair (1948) is een Vlaamse televisie- en theateractrice en -regisseur.

Ze speelde onder andere bij de Blauwe Maandag Compagnie, het Toneelhuis en Theater Antigone in stukken als *En verlos ons van het kwade*, *In de naam van de Vader en de Zoon*, *Ten oorlog* en *Nachtlied*. Als theatermaker regisseerde zij onder andere *Overleie*, *The Best of Shakespeare*, *Just of Faust* en de *Luisenopera*.

In 2009 had ze de hoofdrol als Maria ‘moemoe’ Vangenechten in de tv-serie *Van vlees en bloed*. Ze is de zus van acteur Jan Declair.

weer het gevecht wil aangaan met zichzelf en het leven, en dan nog een job vindt. Maar als je daklozen binnenhaalt, moet je erop letten dat je geen opvangcentrum wordt.”

DE LUIZENOPERA BIS: TUTTI FRATELLI

“De *Luizenopera* was onze eerste productie. We speelden maar één voorstelling, dat was vooraf afgesproken. Maar niemand had verwacht dat het zo'n succes zou worden. De zaal was volledig uitverkocht!”

“Van reprises of nieuwe stukken was geen sprake. We waren onder de vleugels van het Toneelhuis begonnen, maar niet lang na de voorstelling bleek daar geen plaats meer te zijn voor ons. Ik had me er min of meer bij neergelegd, maar dat was buiten mijn cursisten gerekend (*lacht*). Zij hadden geproefd van de aandacht, de liefde en de glorie van het podium en wilden meer. Ik had ook best veel werk gehad aan dat ene stuk: naar elk levensverhaal luisteren, zoeken naar verhalen, blijven vragen waarom. Maar we besloten dus om nog een voorstelling te maken.

APGA, het Toneelhuis en ik hebben de koppen bij elkaar gestoken.”

DE CHIQUE MADAMMEN VAN 'T STAD

Tutti Fratelli repeteert in een vleugel van het OCMW-gebouw aan de Lange Gasthuisstraat in het centrum van Antwerpen. “Het is een geweldige plek. Voordat we hier zaten, hadden we een pand in Antwerpen-Noord. Eerlijk? Ik ben blij dat we daar weg zijn. Ik wilde mijn cursisten uit die buurt halen. Sociale segregatie werkt armoede alleen maar meer in de hand. Hier in het centrum krijg je een frisse wind, het is hier niet zo claustrofobisch als in Noord. We organiseren buurtfeesten en er is interesse van alle buurtbewoners: de chique *madammen* van de dure winkels rond de Leopoldstraat, jonge mensen, kunstenaars. Iedereen is welkom en dat

“Ik ben een theatermaker. Ik probeer iedereen een plek te geven in de productie. Iedereen die zich aanmeldt, mag meedoen.”

zorgt voor een sociale vermenging. De buurtbewoners zien dat misschien niet iedereen geld heeft, maar wel capaciteiten.”

“Met mijn studenten bij Tutti Fratelli werk ik op dezelfde manier als bij Studio Herman Teirlinck. Alleen

moet ik andere grenzen bepalen en moet ik rekening houden met hun achtergrond. Er zijn ook altijd mensen bij die absoluut *geen* talent hebben, maar ook daar maak ik het beste van. Ik ben een theatermaker. Ik probeer iedereen een plek te geven in de productie. Iedereen die zich aanmeldt, mag meedoen. Ik laat ze zelf uitvissen of ze het echt willen.

“Natuurlijk respecteer ik hun verhaal, maar ik wil niet dat ze zich erbij neerleggen. Ik leid dit project dan ook niet uit medelijden.”

"Ik heb door theater geleerd de wereld rondom mij te begrijpen. Dat breng ik over aan mijn cursisten."

Want er is wel degelijk een drempel: je moet je ziel blootleggen."

"Ik probeer ook de lat elke keer hoger te leggen. Want als ik ergens een hekel aan heb, is het wel paternalisme. 'Het was goed, maar het zijn dan ook maar arme mensen.' Het is voor mij onaanvaardbaar dat mensen dit zeggen. Het is toch niet omdat mensen arm zijn, dat van hen geen kwaliteit mag en kan verwacht worden?"

"Tijdens mijn cursussen vertrek ik altijd van het gelijkwaardigheidsprincipe: wij zijn dezelfde mensen, in dezelfde wereld."

GEEN MEDELIJDEN

Declair legt niet alleen de lat hoog voor zichzelf. Ze eist dezelfde ambitie van haar cursisten. "Dat is niet gemakkelijk. Zeker met de nieuwe lichter, zij zijn nog onzeker. Gisteren was er een incident tijdens de tekstrepetities. Het gaat er soms hard aan toe. Ik ben niet discreet tijdens die repetities, maar dat is nu eenmaal mijn manier van werken. Een cursiste struikelde tijdens het repeteren over een scène. Ze kreeg ze maar niet gespeeld en dat frustreerde haar. 'Zelfs dat kan ik niet', riep ze uit.

Waarop ik zei: 'Als je blijft zeggen dat je het niet kan, ga je het nooit kunnen. Je moet het gewoon doen. Daar dienen repetities voor.' Dat is hard, maar het werkt wel. Die dramatische uithalen zijn vaak een vorm van aandacht vragen. Daar kijk ik intussen door."

"Dat zelfmedelijden zie je trouwens vaak bij mensen in armoede. Ik ga daartegenin. Natuurlijk respecteer ik hun verhaal, maar ik wil niet dat ze zich erbij neerleggen. Ik leid dit project dan ook niet uit medelijden. Mocht ik dat gedaan hebben, dan was het al lang gestrand. Ik zie mensen binnenkomen met een totaal gebrek aan zelfvertrouwen. Na een paar maanden zie je hen opbloeien en zwellen van trots. Dat geeft me de kracht om op deze manier door te gaan."

IEDEREEN GELIJK

"Een theatertekst kan confronterend zijn. Ik heb door theater geleerd de wereld rondom mij te begrijpen. Dat breng ik over aan mijn cursisten. Wij analyseren die teksten, praten erover. En soms gaan we daar ver in. Ik ga de discussie met hen aan. Door die confrontatie gebeurt er van alles. Dat leidt dan soms tot heftige ruzies en moeilijke situaties, maar achteraf blijkt het allemaal wel zin gehad te hebben."

"Ik heb zoveel liefde gekregen van deze mensen. Ook al was het soms zwaar, ze hebben me altijd vertrouwd en hun ziel blootgelegd. Ze lieten me toe in hun wereld. Ik was ontroerd door de solidariteit die er onder hen heerst en de manier waarop ze dagelijks met de armoede omgaan en proberen te overleven."

"Hun vaak moeilijke, stuurse gedrag komt natuurlijk niet uit het niets. Deze mensen hebben stuk voor stuk een zwaar leven achter de rug en zijn ervan overtuigd dat ze niet aanvaard worden in de maatschappij. Tijdens mijn cursussen vertrek ik altijd van het gelijkwaardigheidsprincipe: wij zijn dezelfde mensen, in dezelfde wereld. Als we willen, kunnen we alles aan. Ik stel me daar niet boven, ik ben geen orakel dat de waarheid in pacht heeft. Ik realiseer dit project samen met hen. Ik zou niet weten hoe je anders iets kan creëren."

► www.tuttifratelli.be

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum